PRÍSPEVOK K POZNANIU ŠŤÚRIKOV ČEĽADE CHTHONIIDAE V ČSSR (PSEUDOSCORPIONIDEA)

Miroslav Krumpál Matej Kiefer

Z nášeho územia je o faune šťúrikov velmi málo údajov. Z konca minulého storočia sú to práce maďarských autorov, neskôr len zo dve - tri práce z prvej polovice tohoto storočia. Medzeru vo výskume tejto zaujímavej skupiny čiastočne vyplnil koncom 50-tych rokov Petr Verner. Niekoľko údajov týkajúcich sa i nášeho územia nachádzame i v diele M. Beiera z roku 1963. Z údajov vyplývajúcich z týchto prác bolo známych z nášeho územia doteraz 6 druhov šťúrikov z čeľade Chthoniidae. Z materiálu, ktorý sme v posledných rokoch zozbierali i zo zberov, ktoré nám láskavo poskytli Dr.V.Košel, M.Antuš a J.Svatoň sme determinovali niekoľko zaujímavých druhov.

Prehlad zistených druhov:

Chthonius (Neochthonius) pygmaeus B e i e r 1934

1 ♀ Čertová sihoť - hrebeň, 7.5.1972 lgt. Košel

Tento druh opísaný v roku 1934 Beierom bol známy doteraz z Rudna nad Hronom, Breznice, Sklených Teplíc a Šale. Na rozdiel od exemplárov z Rakúska má na pevnom prste makadiel iba 28-30 zubov. Ukazuje sa potrebné získať väčší materiál a previesť revíziu. Je možné, že sa jedná o dva samostatné poddruhy.

Chthonius (Ephippiochthonius) tetrachelatus (P r e y s s l e r) 1940

3 ♂♂ Snina, 20.8.1975 lgt. Krumpál

Je rozšírený v strednej, východnej a severnej Európe. U nás patrí k najčastejším zástupcom rodu.

Chthonius (Ephippiochthonius) austriacus austriacus B e i e r 1931

1 ♀ Devínska Kobyla, preosev, 7.5.1975 lgt. Krumpál, 1 ♂ Devínska Kobyla, zemná pasca, 20.6.1975, oba nálezy 370 m n.m.; 1 ♀ Hrušovská lesostep 4.6.1975, 280 m n.m.; 2 ♂♂ 4 ♀♀ Vysoká (Královské kopce) 22.6.1976, 250 m n.m., všetky lgt. Krumpál

Je to druh z okruhu Ch. tetrachelatus, známy doteraz z dolného Rakúska, Porýnia a Kavkazu. Je novým druhom pre faunu ČSSR.

Chthonius (Chthonius) diophthalmus D a d a y 1888 (obr. 1)

1 ♀ Silická planina, okolie Ľadnice 3.6.1975 lgt. Krumpál, 210 m n.m..

Je to druh veľmi málo známy, doteraz zbieraný veľmi sporadicky i

keď bol popísaný už v roku 1888. Doteraz je známy z Maďarska a Rumunska (Sedmohradska). Žije pod hlboko zapadnutými kameňmi a pri vchodoch do jaskyň. Pretože údajov o tomto druhu je málo, podávame tu stručný popis. Dĺžka tela je 1,45 mm, carapax je na prednom okraji širší, ako dlhší; Palpus - famur je 4x dlhší ako širší, tibia 1,14x, ruka 1,72x, prst je 2,07x dlhší ako ruka a klepietko je 5,27x dlhšie ako širšie; 1. noha - femur I je 4x dlhší ako širší, femur II 2x, tibia 2,8x a tarsus 6,86x; 4. noha - femur I + II je 1,81x dlhší, tibia 3,57x, tarsus I 2,17x, tarsus II 6,58x a TS pomer brvy na tarse II je o,34. Na coxe II je skupina 4 tŕňov, na III coxe je 9 (10) tŕňov. Pevný prst je ozubený 36 zubami, v strednej časti stojacimi oddelene, pohyblivý prst je s 20 zubami. Je novým druhom pre faunu ČSSR.

Chthonius (C.) heterodactylus T ö m ö s v a r y 1883

1 ♂ Sokol - Kraľovany, vrchol 780 m n.m. 22.6.1972 lgt. Košel, 3 ♀♀ Veľký Rozsutec, 18.8.1972 lgt. Svatoň, 1 ♀ Starhradská dolina, Picetum 5.7.1972 lgt. Svatoň, 1 ♂ Stužica 19.6.1976 lgt.Krumpál, 700 m n.m..

Tento druh bol popísaný zo Sninského kameňa Tömösvarym. Je to Karpatský endemit známy okrem Slovenska ešte zo Sedmohradska.

Chthonius (C.) ischnocheles (H e r m a n n) 1804

1 ♂ Stužica, 21.5.1975, 700 m n.m. lgt. Krumpál, 1 ♂ Mohošov grúň, Fagetum dealpinum 17.6.1975 lgt. Svatoň.

Je to druh rozšírený skoro po celej Európe. Žije v hrabanke a pod kameňmi.

Chthonius (C.) ksenemanni H a d ž i 1939

1 ♀ Snina, 21.7.1971, 300 m n.m. lgt. Krumpál, 1 ♂ Stužica 19.6. 1976 700 m n.m. lgt. Krumpál.

Druh popísaný J. Hadžim v roku 1939 zo Zakarpatskej Ukrajiny (prales Pop Ivan). Je to ďalší karpatský endemit, príbuzný druhu Ch. heterodactylus a Ch. diophthalmus. Je novým druhom pre faunu ČSSR.

Chthonius (C.) orthodactylus (L e a c h) 1817

1 ♀ Praha-Hrdlořezy, stráň nad Rokytkou, 19.4.1975 lgt. Antuš, pod kôrou, 1 ♂ Gaderská dolina, Pod Rovnou 16.10.1975 lgt. Svatoň, 2 ♂♂ Mažarná 14.10.1975 lgt. Svatoň, 1 ♂ 1 ♀ Mažarná 7.5.1976 lgt. Svatoň.

Je to druh známy zo západnej a strednej Európy. Žije v pôde a pod kameňmi.

Okrem tu uvedených druhov sa u nás vyskytuje ešte Chthonius (Ch) tenuis, ktorý sme v našich zberoch nezaznamenali.
Počet druhov čeľade Chthoniidae doteraz známych z územia ČSSR teda vzrástol na 9. Je však pravdepodobné, že tento počet sa pri dôkladnejšom výskume ešte zvýši.

Súhrn

Autori v práci podávajú prehľad súčasného stavu znalostí o faune štúrikov čeľade Chthoniidae na území ČSSR. Celkove je z územia známych 9 druhov, z ktorých v práci uvádzajú nálezy ôsmych. Chthonius (E.) austriacus, Ch. (C.) diophthalmus a Ch. (C.) ksenemanni sú novými druhmi pre faunu ČSSR. Pri druhu Ch. (C.) diophthalmus uvádzajú i stručný popis.

Zusammenfassung

Die Autoren machen in ihrer Arbeit mit dem Stand der Kenntnisse über die Afterskospione aus der Familie Chthoniidae, die auf dem Gebiet der ČSSR vorkommen, bekannt. Es sind insgesammt 9 Arten bekannt, von denen die vorliegende Arbeit Funde von acht Arten anführt. Chthonius (E.) austriacus austriacus, Ch. (C.) diophthalmus a Ch. (C.) ksenemanni werden als neue Arten für die tschechoslowakische Fauna gemeldet. Bei der Art Ch. (C.) diophthalmus wird auch eine kurze Beschreibung gegeben.

L i t e r a t ú r a

Beier M.,1931: Zur Kenntnis der Chthoniiden. Zool. Anz., 93: 49-56

Beier M.,1963: Ordnung Pseudoscorpionidea.Bestimm.Bücher zur Bodenfauna Europas, 1, 313 pp.

Daday E., 1888: Übersicht über die Chernetiden des Ungarischen Nationalsmuseums. Termész. füzetek, 11: 165-192.

Hadži J.,1939: Pseudoskorpione aus Karpathenrussland. Věstník čs.spol.zool., Praha, 6/7: 183-208.

Tömösvary O.,1882: Pseudoscorpiones faunae hungaricae.Termész.Közlem.,18: 135-256.

Verner P.,1971: Štírci-Pseudoscorpionidea. In: Klíč zvířeny ČSSR, IV: 19-31.

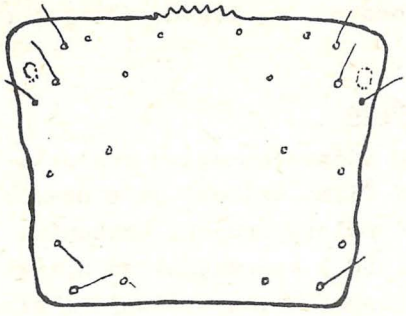
Poznámka redakce

Z tohoto příspěvku byl uveřejněn krátký výtah o nálezech nových druhů ve Zprávách Čs.spol.entomologické při ČSAV, roč. 1980, str. 100.

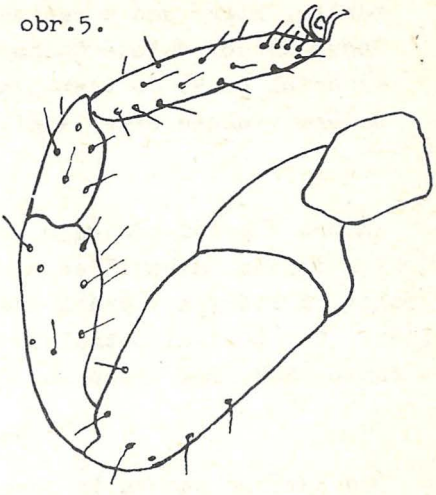
Adresa autorov (Anschriften der Autoren):
RNDr. Miroslav Krumpál, RNDr. Matej Kiefer,
Katedra systematickej a ekologickej zoológie PFUK, Moskovská 2
886 46 Bratislava

TABULKA I.

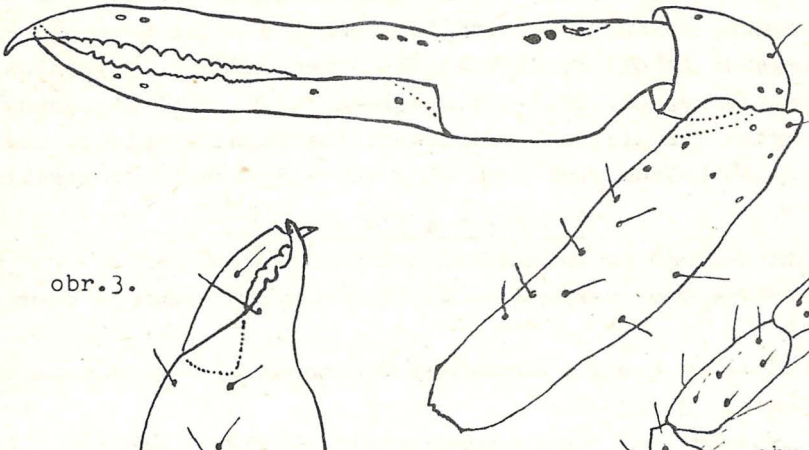
obr.1.

obr.5.

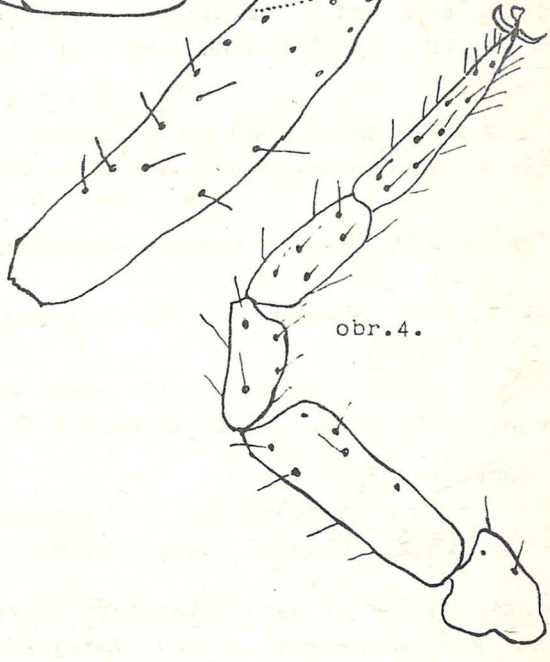

obr.2.

obr.3.

obr.4.

Obr. 1 carapax
2 palpus
3 chelicera
4 1.noha
5 4.noha